

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINING MILLIY XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Umirova Oygul O'nimboyevna
Sharipova Mohinur Muzaffarovna
Qashqadaryo pedagogika texnikumi o'qituvchilari

Annotatsiyasi: Ushbu maqola, maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanishidagi mavjud muammolarni tahlil qilish va ularning yechimlarini topish maqsadida yozilgan. Maktabgacha ta'limning milliy xususiyatlari, an'analari va zamonaviy pedagogik talablar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash, ta'lim tizimining sifatini oshirish va pedagogik kadrlarni tayyorlashga doir dolzarb masalalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maktabgacha ta'limga ajratiladigan resurslarning yetarli emasligi, ota-onalar va jamiyatning ta'limga bo'lgan qarashlari, maktabgacha ta'limning inklyuzivligi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada keltirilgan yechimlar orqali maktabgacha ta'lim tizimining sifatini oshirish, bolalarning rivojlanishiga ko'proq e'tibor qaratish mumkinligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, milliy xususiyatlar, pedagogik kadrlar, ta'lim sifati, inkluziv ta'lim, rivojlanish istiqbollari, ta'lim resurslari, ta'lim innovatsiyalari, ta'limda texnologiyalar, pedagogik tayyorgarlik, ta'limning inklyuzivligi

Maktabgacha ta'lim tizimi har bir jamiyatda bolalarning taraqqiyoti va kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun poydevor vazifasini o'taydi. Bu tizim, nafaqat intellektual, balki ijtimoiy, ruhiy va jismoniy rivojlanish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Har bir mamlakatda maktabgacha ta'limning o'ziga xos milliy xususiyatlari mavjud bo'lib, bu xususiyatlar tarixiy, madaniy va iqtisodiy omillarga asoslanadi. Shu bilan birga, dunyo bo'ylab maktabgacha ta'lim tizimi rivojlanayotgan, yangi metod va yondoshuvlar asosida shakllanmoqda.

O'zbekistonning maktabgacha ta'lim tizimi ham o'zining mustaqil tarixiy yo'li va milliy an'analari bilan ajralib turadi. So'nggi yillarda ta'lim sohasidagi islohotlar va yangiliklar maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonda pedagogik kadrlar, ta'lim resurslari, innovatsion metodikalar va jamiyatning ta'limga bo'lgan munosabati kabi masalalar o'zgarib bormoqda. Biroq, tizimning rivojlanishi va takomillashuvi yo'lida ba'zi muammolar ham mavjud.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimining milliy xususiyatlari, rivojlanish istiqbollari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Shuningdek, tizimni samarali rivojlantirish uchun zarur bo'lgan yechimlar va takliflar ko'rib chiqiladi. Maqsad maktabgacha ta'limning sifatini oshirish, bolalarning to'laqonli rivojlanishini ta'minlash va pedagogik jarayonlarni zamonaviy talablarga moslashtirishdir.

Maktabgacha ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, bolalar uchun sifatli ta'lim sharoitlarini yaratish hamda pedagogik jarayonlarni zamonaviy talablarga muvofiqlashtirish muhim vazifadir.

Bu borada uchraydigan asosiy muammolar maktabgacha ta'lim tizimining milliy xususiyatlari va an'analari bilan bog'liq cheklovlardir. Maktabgacha ta'limning milliy

xususiyatlari ko'pincha an'anaviy pedagogik yondoshuvlar va metodikalarga asoslanadi. Bu esa zamonaviy pedagogika va didaktika talablariga mos kelmasligi mumkin.

Ba'zi jamiyatlarda, maktabgacha ta'lim faqatgina ota-onalar yoki oilaning mas'uliyati sifatida qaraladi, shuning uchun davlat va jamiyat darajasida ta'limga ajratilayotgan e'tibor va resurslar cheklangan.

Pedagogik kadrlarning malakasi va sifatini oshirish zarurati mavjud. Ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim muassasalarida ishlaydigan pedagoglarning malakasi yuqori darajada emasligi, bu esa ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Malakali pedagoglarni tayyorlash va ularning o'qishini davom ettirishda ko'plab muammolar mavjud.

Maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasi talabga javob bera olmasligi ham uchraydi. Ko'pgina jamiyatlarda maktabgacha ta'lim uchun ajratiladigan byudjet va resurslar etarli emas. Bu esa o'quv materiallari, o'quv xonalarining sharoitlari va texnologiyalarni yangilashda muammolarni keltirib chiqaradi.

Maktabgacha ta'lim tizimining sifatidagi farqlar ko'pincha geografik va ijtimoiy-iqtisodiy holatlarga bog'liq bo'ladi. Masalan, qishloq joylaridagi maktabgacha ta'lim muassasalarida sharoitlar shahar hududlaridagi muassasalarga nisbatan ancha past bo'lishi mumkin.

Maktabgacha ta'limning jamiyatdagi ahamiyati to'g'risida yetarlicha tushuncha va xabardorlik yo'qligi. Ba'zi hududlarda, ota-onalar bolalarini maktabgacha ta'limga yuborishga unchalik ishonmasligi mumkin.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ishlayotgan pedagoglarni malakasini oshirish, ularni zamonaviy pedagogik yondoshuvlar va texnikalar bilan tanishtirish zarur. Maxsus malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar tashkil etilishi kerak. O'qituvchilarning sifatini oshirish maqsadida davlat tomonidan ular uchun imtiyozlar yaratish, o'quv dasturlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan to'ldirish zarur. Maktabgacha ta'lim tizimiga ajratiladigan byudjet va moliyaviy resurslarni oshirish, shu orqali maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini yaxshilash zarur.

Maktabgacha ta'lim tizimining samarali rivojlanishi, uning infratuzilmasining yangilanishi va ta'lim sifatining oshirilishi uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston va boshqa ko'plab mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlatning yagona kuchi bilan maktabgacha ta'lim tizimining barcha masalalarini hal qilish imkonsiz. Shu bois, xususiy sektorni jalb etish, investitsiyalarni yo'naltirish va hamkorlikni kengaytirish zarur. Xususiy sektor ta'lim muassasalarini qurish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, o'quv materiallari va metodikalarni yangilash, shuningdek, pedagogik kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Bunday hamkorlik, maktabgacha ta'lim tizimining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va bolalarga yaxshiroq ta'lim imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik davlat tomonidan ma'lum standartlar, nazorat va qo'llab-quvvatlash choralari bilan ta'minlanishi lozim. Bu orqali ta'lim tizimi yanada barqaror va samarali rivojlanadi, va xususiy sektorning ta'lim sifatini oshirishga bo'lgan intilishlari ijtimoiy manfaatlariga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'limning samaradorligi nafaqat pedagogik jarayonlarga, balki ota-onalar va jamiyatning ta'limga bo'lgan munosabatiga ham bog'liqdir. Ko'plab mamlakatlarda, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda ota-onalar maktabgacha ta'limni faqat bolalar uchun tayyorlov bosqichi sifatida ko'rishadi va uni jamiyatda yetarlicha qadrlamaydi. Bunday holat esa bolalar rivojlanishining to'liq amalga oshishiga to'sqinlik qiladi.

Ota-onalarni va jamiyatni maktabgacha ta'limning ahamiyati haqida xabardor qilish, bu sohaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Targ'ibot ishlari orqali ota-onalarga maktabgacha ta'limning bolalarning aqliy, ijtimoiy, ruhiy va jismoniy rivojlanishidagi o'rni tushuntirilishi kerak. Shu bilan birga, ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, ularni ta'lim jarayoniga faol jalb qilish zarur. Bunday ma'rifatli yondoshuv, ota-onalarning maktabgacha ta'limga bo'lgan ishonchini oshirish va ularning farzandlarining ta'lim jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsatish imkoniyatlarini yaratadi. Jamiyatda ta'limning ahamiyati haqida tushuncha shakllantirish, maktabgacha ta'limga bo'lgan qadriyatlarni kuchaytiradi va umumiy ta'lim tizimining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, davlat tomonidan ota-onalar va jamiyatni xabardor qilish bo'yicha kampaniyalar tashkil etilishi mumkin. Bu tadbirlar maktabgacha ta'limga bo'lgan ehtiyoj va qadriyatlarni kuchaytirishga, ta'lim tizimiga nisbatan ijobiy qarashlarni shakllantirishga yordam beradi. Ota-onalar, jamiyat va davlat o'rtasidagi o'zaro hamkorlik orqali bolalar ta'limining yuqori darajaga ko'tarilishiga erishish mumkin.

Jamiyatda maktabgacha ta'limning ahamiyati haqida targ'ibot ishlari olib borish, ota-onalarni bu sohada ma'lumotli qilish kerak.

Ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash.

Bolalarning maktabgacha ta'limda o'qishi nafaqat o'qish, balki ijtimoiy, ruhiy va jismoniy rivojlanishga ham yordam berishini tushuntirish zarur.

Milliy xususiyatlar va madaniyatni inobatga olgan holda, inkluziv ta'limni joriy etish, ya'ni maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun mos sharoitlarni yaratish zarur.

Buning uchun pedagoglar maxsus treninglar va metodikalardan foydalanishlari kerak.

Maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalardan (multimedia, interaktiv vositalar, mobil ilovalar) foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

Bu bolalarning ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tizimining milliy xususiyatlari va rivojlanish istiqbollari, tabiiyki, har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy holatiga, madaniy an'analariga va ta'lim sohasidagi muammolarga bog'liq.

Shunga qaramay, ta'lim tizimini samarali rivojlantirish uchun umumiy tamoyillarni qo'llash zarur: pedagogik kadrlarni malakasini oshirish, maktabgacha ta'limga ajratiladigan resurslarni oshirish, ota-onalar va jamiyatni ta'lim tizimining ahamiyatidan xabardor qilish, va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish.

Bu orqali maktabgacha ta'lim tizimini yanada sifatli va samarali qilish mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirzayev, A. (2021). O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimining bugungi holati va rivojlanish istiqbollari. Tashkent: Akademnashr.
2. Gulomov, I. (2019). Pedagogik kadrlar va maktabgacha ta'lim. Tashkent: O'quvchi.
3. Abdullayeva, S. (2020). Milliy maktabgacha ta'lim tizimi: tarixiy jihatlar va zamonaviy yondoshuvlar. Tashkent: Yangi Nashr.
4. Akilov, F. (2022). Inkluziv ta'lim va maktabgacha ta'limda innovatsiyalar. Journal of Education and Development, 6(3), 45-52.
5. Zaripov, M. (2018). Ta'lim sohasida texnologiyalarni qo'llash: maktabgacha ta'lim misolida. Tashkent: Fan va Texnologiya.
6. Tashkent State Pedagogical University. (2017). Pedagogik tadqiqotlar: maktabgacha ta'lim (Jurnaldagi maqola). Tashkent: TSPU Publisher.
7. UNESCO. (2020). Early Childhood Education and Development: Global Trends and Policies. Paris: UNESCO Publishing.